

ETHICA

PRÆVIÆ NOTIONES

I. De natura seu notione Ethicæ.

1. Ethica nomen habet ex græcâ voce $\eta\theta\omicron\varsigma$, et est ea philosophiæ pars quæ disserit de moribus hominum. Mores autem in genere inspecti designant *habitus*, id est consuetum agendi modum entis viventis. Porrò Ethica moribus hominum studet non ad eos præcisè *observandos*, ut in *historiâ naturali* notantur mores animantium, sed ad definiendas *leges* quibus subjici debent.

2. Quoad rem definitur *scientia practica dirigens actus humanos ad bonum intellectu apprehensum sub ratione honesti*.

Dicitur 1° *scientia*; nam quanquam versatur circa humanos actus singulares et contingentes, tamen non considerat eos quatenus singulares et contingentes, sed quærit altissimas eorum causas aut rationes, et habet principia certa, unde certas et arcto nexu colligatas conclusiones elicit. Porrò suprema Ethicæ principia sunt : *Agendum est secundum rationem; Bonum est faciendum et malum vitandum; Ordo est servandus*.

Dicitur 2° *scientia practica*; hinc præsertim differt a cæteris philosophiæ partibus, quæ propriè speculativæ sunt et in supreamum notionum analysi continentur. Ethica autem cognitionem ad opus applicat, et actionum *normas* definit.

Dicitur 3° *dirigens actus humanos*; actus *humani* dicuntur qui eliciuntur ab homine *humano modo agente*, id est, scienter et liberè, ut distinguantur ab actibus *hominis*, qui advertentiâ aut libertate carent, et potiùs fiunt *in homine*, quàm

ab homine. Porrò soli actus humani ad mores pertinent; in eo sensu Ethica definitur a quibusdam *scientia actuum humanorum*.

Dicitur 4° *ad bonum intellectu apprehensum sub ratione honesti*; ex quo secernitur tum ab ethicâ christianâ, tum ab *œconomiâ politicâ*. Prior disserit quidem de actibus humanis eosque ad bonum dirigit, sed ope principiorum *revelatione* cognitorum, et hominem ducit ad bonum supernaturale. — Posterior verò directè versatur circa bonum *utile*. — Inter utramque media incedit ethica philosophica, quæ dirigit hominem ad bonum *honestum*, quatenus a *ratione* cognitum.

II. De methodo Ethicæ.

3. Ejus methodus *experimentalis* est simul ac *rationalis*; *experimentalis*, quatenus versatur circa humanos actus in materiâ contingenti et mobili, in quibus habenda est cura temporum, locorum ac personarum; *rationalis*, quia eos actus dirigit ope principiorum absolutorum, et præscribit quomodo agere *debeant* homines.

III. De præstantiâ et utilitate Ethicæ.

4. *Præstantia* Ethicæ oritur cum ex ejus materiâ, tum ex ejus fine; versatur enim circa humanos actus, rationales ac liberos; et dirigit ad bonum *morale*, quo nihil est divinius.

5. At plurima est illius *utilitas*. Nam 1° regit voluntatem quæ maximè gubernaculo eget, utpote libera, aliarum animæ potentiarum reatrix, et ad malum plus æquo proclivis. — 2° Intellectus noster res minimè mutat; unde axioma : *Propter nostrum intelligere nihil mutatur in rebus*; voluntas autem est quâ rebus utimur easque regimus secundum, vel contra earum finem. — 3° Ethica est reliquarum philosophiæ partium finis *ultimus*. Nobilis quidem scientia Dei, mundi et hominis; at ne vana etiam dicatur et sit, ex eâ meliores efficiamur oportet. Hinc egregium illud Platonis, si Augustino fides : « *Philosophari nihil est aliud quàm amare Deum* (1). »

(1) « Malheur à la connaissance stérile qui ne se tourne point à aimer,

Itaque philosophia moralis propius nos ad *sapientiam*, et ad nostrum ultimum finem perducit.

4° Perutilis est *prudentiæ juris, politicæ et œconomix politicæ*. Et quidem scientia juris studet *positivis* legibus; sed eæ debent investigari juxta relationes suas cum *naturali* lege, de quâ disserit Ethica; alioquin animâ carent nec exhibent aliud nisi molem indigestam præceptorum quæ ex solo pendunt voluntatis arbitratu. Hinc illud Tullii: « *Non a prætoris edicto, neque a duodecim tabulis, sed penitus ex intimâ philosophiâ haurienda est juris disciplina.* » (Leg., l. 17).

Quomodo verò Ethica utilis sit politicæ et œconomix politicæ, in Ethicâ sociali declarabitur.

IV. De historia Ethicæ.

6. Ethicæ historia *triplici* periodo continetur: 1ª enim ab ejus origine ad Evangelii prædicationem protenditur; 2^a ab evangelio prædicato ad incunabula rationalismi; 3ª autem a rationalismo ad hanc nostram ætatem.

1° Socrates jure habetur Ethicæ parens; ex cujus manibus Plato et Aristoteles eam fusè docendam suscepère; et Aristoteles quidem præclarè, paucis exceptis, Plato verò non sine multis gravissimisque erroribus. — Mox duæ *scholæ* famosiores evaserunt, una Stoicorum, Epicteto et Senecâ illustris; et Epicureorum altera, ducibus Epicuro et Lucretio. — Prior, sensibilibus contemptis, sed minùs innixa Deo quàm ratione, rigidos mores affectabat, hoc usurpans Epicteti: « *Abstine et sustine.* » Posterior autem, nec Dei, nec rationis multùm curiosa, illud amabat Horatii:

Dum licet, in rebus jucundis vive beatus. (L. II, Sat. 6, v. 96).

2° Sed Evangelio prædicato, ipsa *naturalis* Ethica *communior* evasit, *firmitiorque* et *honestior*. — Dein, scholastici doctores, et in primis D. Thomas, *juris naturalis* principia

« et se trahit elle-même. » (BOSSUET, *Conn. de Dieu et de soi-même*, c. IV, n. 10).

evexerunt ad scientiæ dignitatem. Nam Aquinas noster ita in moralibus politicisque disciplinis sapientiâ et modo eminet, ut pleræque illius conclusiones theologorum philosophorumque jurisprudentiâ sint consecratæ (1).

3° Exortâ autem *Protestantismi* sectâ, Ethica sese a revelatione sensim emancipavit, duce Thomasio cum aliis; et Kantius *autonomiam* rationis practicæ proclamavit; in ejus castris hodie militant multi rationalistæ. — Ultrâ progressi sunt *positivistæ*, qui nullâ habitâ curâ rationis aut metaphysicæ, morum disciplinam nescio quam adstruunt, abstractendo prorsùs a Deo, necnon a naturâ, origine ac fine hominis.

Ex quibus Ethicæ fati colligitur quàm profundè dixerit Angelicus Doctor: « Humana sapientiâ tamdiu est sapientiâ, « quamdiu est subjecta sapientiæ divinæ; sed quandò recedit « a Deo, tunc vertitur in insipientiam.. » (In 1^{am} ad Cor., c. xv, lect. 5).

V. De divisione Ethicæ.

7. Ethica jure dividi potest in *generalem* et *specialem*, prout disserit de actibus humanis seu moralibus in univèrsum, vel de variis actibus humanis sigillatim, seu de variis hominis officiis.

(1) Cf. *Histoire de la Philosophie*, S. Thomas, p. 245-250.